

representada sobretot en grec (grec comú -τις, dòric -τις > jònic-àtic -σις, però πλοτις pertot quan hi ha consonant precedent) i en balto-eslau (-tī) però que igualment es troba en sànscrit, germànic (*naudi*, gòt. *nauths*, al. *not*, ags. *nēad*, angl. *need*; got. *thaurstei*, 5 a-al. ant. *thurst*; etc.), llatí (*sitiis*), pruss. ant. *nautis* 'necessitat', tocari *peṭi* 'respecte, veneració' (= alemany *bitte*) etc.

Seria doncs lícit imaginar un abstracte sorotàptic *LŪGOTIS (o *LAGOTIS si fèiem cas del vocalisme iugoslau) amb el sentit 'mentida'. D'on el *lagot* oc. i català. Sense dubte la -t- de *llagoter* i *llagotejar* invitaria a pressuposar una -TT- originària. Però potser no fóra massa imaginatiu admetre que, essent -ot amb TT, la forma d'un sufix romànic freqüentíssim, això dugués a la -t- dels derivats *llagoter*, *llagotejar*. En fi, atesa la forma vocàlica LUG-, molt predominant en les diverses llengües indoeuropees, fa cert escrúpul la forma *lag-* dels mots romànics; de tota manera (fins si no ens refiàvem del iugoslau *lagati*) notem que en *LŪGOTIS > **lagot* s'havia de dissimular en *legot* (grafia quasi tan freqüent com *lagot*, segons hem vist, en català antic) i inclús podia passar a *lagot* (cf. LOCUSTA > *llagosta*, RUMOREM > *ramor* etc.), car el veïnatge dels nombrosos mots romànics en *lag-* no podia deixar de consolidar-ho.

En un mot, resten diversos escrúpols, i reconeguem que tota aquesta reconstrucció és audaç i hipotètica. I no obstant no sé si ningú pot negar, amb equitat, que hipotètic per hipotètic, això està més fundat que les etimologies admeses fins ara, i almenys en l'aspecte semàntic és fonament suggestiu.

DERIV.: els exposats ja a dalt, i *llagoterosament*, hapax d'un text del S. xv en el DAG. Per a l'eivissenc *llagastaines*, V. a LLAGASTA, però en realitat es deriva de *llagot*.

1 *Mettra* és mala lectura evident (notem la impossible *tt*) a corregir segons imposa el context: ho comprova el fet que el text italià porta simplement «mostro di volere lusingando contentare, affermando appresso sommament piacerle» (cf. la nota de Moll a la p. 146 del BDLC). — 2 Els de Rayn. són els mateixos, en context més breu i poc explícit, als quals només n'afegeix un d'un poema desconegut «Constriccio e penas infernals», que també peca de curtedat, i tant es pot entendre 'calúnnia' com 'adulació criminal' («ni per *lagotz* ni per grans dos»).

LLÀGRIMA, del ll. LACRĪMA id. □ 1.ª doc.: Llull.

«Lo savi hom --- al foyll hom fo pascient, humil, e de dolces --- paraules, ab les quals convertí lo foyll hom a paraules veres ---; e ab contriccio de cor e ab *làgremes* en hulls, li féu atorgar veritat, la qual debers negada havia»; «Blanquerina molt fo bell a vebr, --- jove fo de edat --- lo sant prepòsit que sa volentat tant ferventment desirava --- enamorava en Déu tots aquells qui'l vehien; la aygua de lur cor als hulls puçava: --- de lurs hulls *làgremes* decorrien» (*Merav*. iv, 14.7; *Blanq*. i, 79.17); «lo Rey vènc a Lençalot --- sí li dix la novela de son frare, d'on él fo axí dolent --- q'él

no-s poc abstanir --- se<I>ls de dins --- li véran có<r>rar les *làgremes* per la care ava<I>», Reixac (*Questa*, 129.8).

La forma *llàgrima* amb *e* segueix molt predominant en tota l'Edat Mitjana, segons el tractament regular de la *i* llatina; però com a resultat cooperant de la influència llatina i d'una tendència fonètica latent en els esdrúixols (cf. *màniga* < *mànega*, *càntir* < *cànter* < CANTHARUS etc.) en el S. xv ja apareix la forma moderna amb *i*. En JnMartorell encara hi ha generalment *làgrima*, però almenys en el *Tirant de Galba* ja apareix també (comprovat a l'ed. princeps) algunes vegades *làgrima*: «la adolorida Reyna molt trista lançant continuament dels seus ulls vives *làgrimes*», «lo que-m fallia a la veu, aumentava en plant e batiments, mesclant-ho tot ensempls ab les mies *làgrimes* --- e les mies vestidures aumentaren en gran pes per l'abundància de les mies *làgrimes*» (cap. 318-9, Riq. 894.8, 895.11, 15 = Ag. III, 347-8). OPou: «lançar moltes *llàgrimes* --- fregar les *imes* --- fer exir les *imes* per força» (*TbPu.*, 246).

Però la forma medieval no s'extingí pertot: és la usada en una vella cançó popular recollida per MilàF (*Romillo*, 12B) a Agramunt o Bellpuig. La moderna, és avui quasi general en tot el domini català, fins als Pirineus centrals, Vall de Cardós (Esterri i Estaon, només *làrmes* al capdamunt de la vall, a Tavascan, 1934, forma igual a l'avui dominant en occità, *larmo*), i a Esterri d'Àneu [*AlcM*] *llerma* = aran. *lèrma*, Luixon *lhèrmo* (RLR XLVII, 488).

Fins i tot els parlars rossellonesos, que modernament eliminen els proparoxítons, es resistiren llargament a alterar la forma d'aquesta paraula; i, en el Capcir, havent-s'hi mantingut el vocalisme medieval *rema*, pron. *ɾemə*, en produir-se en temps recents el trasllat de l'accent en aquesta mena de mots, n'ha resultat *làgráməs* (Els Angles, 1960), per la consciència, que té la llengua, de la naturalesa al·lofònica, dependent de la posició fora o sota de l'accent, en la parella de fonemes *ə/á*. A Ribag. (des de Llitera a l'Aneto), una forma reduïda *llàrima* (Griera, BDC VIII, 41; *AlcM*), no sense relació amb la gascona *larma/lèrma*; i a la Vall del Bòsia, una forma extraordinària *clàrima* (a Sarroca, Violant, *Misc. Fabra*, p. 18 de la tir. a p.), d'estranyes i interessants aparences,¹ aff a la forma metafètica *glàrima* del Baix Aragó.

El llatí LACRIMA és la forma presa per la variant DACRUMA, que revestí en les llengües itàliques el mot que en les altres famílies indoeuropees es presenta en una sèrie de variants divergents (gr. *δάκρυ*, a-al. ant. *zabri*, alemany *zebre*, angl. *tear* etc.). Serà oportú de remetre ací al quadro que vaig donar del conjunt de totes elles en *Col. Ep. Prerr. Salm*. 1974, 146, amb especial referència al tipus indoeur. hispànic *BAKLUA/BAKULA > basc. *málkuà*, gall. *bágoa*.

DERIV.: *Llagrimable*. *Llagrimada*. *Llagrimal* [DTo. 1647] o *lacrimal*. *Llagrimall*. *Llagrimar* v. [1617]; *llagrimant* [fi S. xv, Corella]. *Llagrimejar* [-grem-, Llull; -grim-, S. xv, Curial]; *llagrimeig*. *Llagrimer*; *llagrimera*. *Llagrimó*; *llagrimona*. *Llagrimós* [c. 1400, StVi-